

Rita Gasiukevičienė

Straipsnyje pateikiama 12 patarimų dėl mokymo(si) nuotoliniu būdu.

Vaikai dar kartą suprato, kokie nepastovūs ir permainingi gali būti suaugusieji: dar vakar draudę žaisti, gąsdinę, kad dėl per ilgo buvimo prie kompiuterio silpsta akys, iškrypsta stuburas ir ištinka kitų nelaimių, o šiandien, žiūrėk, malonumų šaltinį pavertę kankinimo įrankiu, nes verčia prie jo sėdėti ištisas valandas. Lyg to būtų negana – apstu ir įvairių erzinančių rekomendacijų, kaip planuoti savo dieną ir dar skirti laiko mėgiamai veiklai. Patikėkit, namų darbai nėra mėgiamiausia mokinio veikla, o daugiau laiko nelabai kam ir lieka.

Tėvams siūloma prižiūrėti savo atžalas, kad nepasimestų interneto platybėse, nesikūprintų, kad nereikėtų *pabalnoti* nosių akiniais. Kaip tai suderinti su šių dienų realybe?

Mokymas vyksta namuose, tad atsakomybė lyg ir turėtų būti tėvų reikalas. Iš tiesų – tėvai gali įrengti patogią darbo vietą, pasirūpinti vaikų laisvalaikiu, kad šis pabūtų ir ne prie kompiuterio, periodiškai aktyviai veiktų. Mokslininkų rekomenduojama buvimo, prie ekranus turinčių informacinių technologijų prietaisų, trukmė, tinkanti 5–17 metų vaikams – iki 2–3 val. per dieną. Bet ar gali tėvai, paisydami rekomendacijų, savo vaikui liepti neiti į kažkelintą iš eilės prie ekrano vykstančią pamoką? Šioje vietoje atsakomybė visgi tenka mokyklai. Pasirodo, galima „sutilpti“ ir į mokslininkų rekomendacijas.

Tad trumpai apžvelkime, ką galima padaryti mokykloje, kad palengvėtų mokinių, o ir mokytojų, gyvenimas.

1. Sudaryti *pastovų sinchroninių pamokų tvarkaraštį*. Derėtų itin gerai apgalvoti, kiek laiko mokiniai praleis prie ekranų. Ugdymo kokybei, pagal Švietimo, sporto ir mokslo ministerijos nurodymus, reikėtų ne mažiau nei pusės sinchroninio ugdymo laiko (atkreipiu dėmesį – sinchroninė pamoka įmanoma ir nesinaudojant ekranais, bet dažniausiai tokios pamokos vis dėlto vyksta prie kompiuterių).

Kai vyksta dvi to paties dalyko pamokos iš eilės, patogiau vieną jų vesti sinchroniškai, naudojant kompiuterius, o kitą – nesinchroniškai. Arba praveisti visas sinchronines tos dienos pamokas, o tada „paleisti“ mokinius dirbti savarankiškai. Kai toks tvarkaraštis pastovus ir nekeičiamas kas savaitę, vieną kartą visiems prisėdus ir susitarus, jį galima sudėlioti itin kokybiškai, tada likusio nuotolinio mokymo laikotarpiu, nereikia gaišti laiko. Kai sinchroninių pamokų tvarkaraštis kinta kas savaitę ir dar atsiranda papildomų ir iš anksto nesuplanuotų sinchroninių pamokų, apie kurias vaikai informuojami prieš kelias minutes ar valandas, visiems nepatogu.

2. Organizuoti ne daugiau kaip keturias sinchronines pamokas per dieną ir ne daugiau kaip dvi sinchronines pamokas iš eilės. Laiko planavimas, darbas individualiu tempu – vienas iš nedaugelio nuotolinio ugdymo privalumų, kuris prarandamas, kai visos pamokos vedamos sinchroniškai. Neatimkime to iš vaikų.

Ypač vargina sinchroninis mokymasis prie ekrano. Būna dienų, kai, po septynių iš eilės, prie kompiuterio praleistų sinchroninių pamokų, mokiniai dar turi atlikti įvairių elektroninių namų darbų, kokiose nors e. mokymo(si) aplinkose. Apie kokią mokinių savijautą tuomet galima kalbėti? Pervargę vaikai neišmoks nieko, o sveikata labai svarbi gerai vaikų savijautai ir gebėjimui mokytis.

3. Pamoką suplanuoti taip, kad ji truktų 45 minutes (įskaitant sinchroninę pamokos dalį, mokytojo paaškinimus, mokinio atliekamas užduotis, pamokos plano skaitymą (jei siunčiamas iš anksto), savarankiškai atliekamas užduotis, jų skaitmeninimą ir siuntimą mokytojui). Atrodo, paprasta ir aišku. Bet realybė dažnai būna kitokia. Atkreiptinas dėmesys, kad, dirbdamas įprastai – mokytojas planuoja daugiau, nei suspėja: kontaktinio mokymo metu pasiruošti daugiau ir atlikti ne viską – geriau, nei per mažai. Bet mokydamasis namuose mokinyš privalo suspėti viską – net jei tai užima gerokai daugiau laiko nei planavo mokytojas. Todėl, mokantis namuose, reikėtų vadovautis atvirkščia taisykle – mažiau yra geriau, ir planuoti mažiau užduočių, nei įprastai. Be to, pagal higienos normas, įprasta pamoka (išskyrus žaidimus, projektus ar kitą panašią veiklą) negali trukti ilgiau nei 45 minutes.

4. Užtikrinti mokinio (ir mokytojo) teisę į pertrauką. Pasirodo, jos kartais dingsta. Kai kurie mokytojai pageidauja ankstesnio prisijungimo prie pamokos. Bet jungimosi prie pamokos laikas (reikia įjungti kompiuterį, susirasti nuorodą, laukti ir kt.) ne pertrauka, nes jau žiūrima į ekraną. Pamokos užsitęsimą jau aptarėme. Higienos normos nustato ne tik pamokos, bet ir pertraukos laiką. Pagal jas ir suaugusiesiems, kai dirbama kompiuteriu, kartą per valandą privaloma 10-ties minučių pertrauka.

Mokinio pareiga – per pertrauką nelikti prie kompiuterio ir žaisti, o pajudėti, tuo turėtų pasirūpinti tėvai.

5. Formuoti taisyklingo darbo kompiuteriu įgūdžius, kurie praverstų ir dirbantiems suaugusiesiems:

- kiekvienos, prie ekrano vykstančios, sinchroninės pamokos pradžioje trumpai priminti taisyklingą sėdėseną prie kompiuterio;
- bent kas 20 minučių daryti trumpą pertraukėlę, kurios metu reikėtų pailsinti akis žiūrint į toli esančius daiktus, užsimerkiant, stipriai mirksint (kai kurie mokytojai tai daro kūrybingai – pvz., prieiti prie lango, pažiūrėti, ką mato ir užrašyti. Užduotį galima kasdien keisti, atsižvelgiant į pamokos temą – pamatyti augalą, ką nors mėlynos spalvos, kokį nors veiksmą ir pan.);

- pamokos pabaigoje priminti mokiniams pakilti nuo kėdės, pasivaikščioti, šiek tiek pasimankštinti. Kol mokiniai įgunda, galima mankštintis drauge, pamokyti specialių pratimų.

6. Formuoti(s) tinkamus dalyvavimo nuotoliniuose renginiuose įgūdžius: pamokų metu pratinti vaizdą (tik jei vaikas nori) ir garsą įjungti tik atsakinėjant ar atliekant garsinę užduotį grupėmis (pvz., dainuojant), o likusį laiką išjungti. Tai būtina, jei norima užtikrinti geresnę vaizdo ir garso kokybę. Be to, mokiniai gyvena skirtingomis sąlygomis, ne kiekvienas turi atskirą kambarį, ne kiekvienas gali užtikrinti, kad nebus pašalinių garsų.

Transliuojant visų dalyvių vaizdą ne tik blaškomas dėmesys, bet ir patiriama nuolatinė įtampa – vaikas galvoja ne apie mokymąsi, o apie savo išvaizdą, įvaizdį ir realią grėsmę, kad vaizdo įrašas gali būti paviešintas internete: galimybė būti slapta nufilmuotam ir įrašui pasklisti interneto platybėse – reali kiekvieną tokios pamokos akimirka, juk vakare nesinori socialinio tinklo „YouTube“ kanalu pamatyti, kaip, pavyzdžiui, krapštai nosį.

Nuolat patiriama įtampa ne tik trukdo mokiniams susikaupti mokytis, bet ir didina dėl karantino veiksnių patiriamą stresą.

Sinchroninės pamokos pradžioje ir eigoje reikėtų atkreipti dėmesį, ar nėra prisijungusių pašalinių asmenų; esant mokinių elgesio problemoms, mokėti „nutildyti“ ar visai „išjungti“ smarkuolį; susitarti, koku atveju, toks mokinys žymimas, kaip nedalyvavęs pamokoje.

7. Nereikalauti mokinio vaizdo rodymo sinchroninės pamokos metu ar filmuotos medžiagos, kai atsiskaitoma užduotis, jei tų pačių ugdymo tikslų pasiekama be vaizdo duomenų transliavimo ar tvarkymo (tai įmanoma beveik visada). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tėvai veikia vaiko vardu, priima sprendimus dėl vaiko teisės į privatumą ir tinkamą įgyvendinimą, gina vaiko, kaip duomenų subjekto, susijusias teises bei sutinka (arba atsisako) sutikti dėl vaiko asmens duomenų tvarkymo, tais atvejais, kai toks tvarkymas atliekamas.

8. Neskirti namų darbų. Mažinti mokymo(si) krūvį, o dėmesį skirti tik esminiems dalykams. Taip, perskaitėte teisingai. Namuose mokinyš ir taip dirba intensyviau nei mokykloje. Nagrinėdamas įprastą pamokos medžiagą sugaišta daugiau laiko, nes asinchroninio mokymosi metu mokosi savarankiškai. Be to, psichologai rekomenduoja karantino metu rasti laiko mėgiamai veiklai – jau minėta, kad namų darbai – ne laisvalaikis. Kai mokymosi krūvis per didelis, ne tik mėgiamai, bet ir kitokiai veiklai (pvz., pasivaikščioti lauke) laiko gali nelikti.

Vietoje namų darbų (norintiems!) galima pasiūlyti ką nors paskaityti, spręsti uždavinius ir patikrinti (turėtų būti pateikti sprendimai), bet tai turėtų būti tik savanoriška, jokiais

būdais nevertinama veikla; mokiniai turi žinoti, kad nebus vertinami. Ir kontaktinio mokymo metu, namų darbai prasmingi tik tuomet, kai patikrinama (ar vaikas gali pasitikrinti savarankiškai) kiekviena jų eilutė – priešingu atveju mokinsys gali įgusti daryti neteisingai, o vietoje įgūdžių įtvirtinimo patirs mokymosi žalą. Dirbant nuotoliniu būdu, mokytojams sunku tai užtikrinti. Dar viena priežastis – paskyrus namų darbų, nemaža dalis vaikų, juos atlikti imasi iš karto, nepaisydami, kad prasideda pertrauka ar net kita pamoka.

9. Bent pusę mokymosi laiko užimti darbu ne prie ekranų (popierinis vadovėlis, popierinės pratybos, popieriniai sąsiuviniai ar kitokios, pvz., grojimo, piešimo ar judesio, užduotys). Ekranai mokymosi metu dažniausiai naudojami informacijos paieškai, naujos medžiagos peržiūrai, bendravimui su mokytoju ar klase, taip pat paskirtos užduoties skaitymui ir atlikimui. Ką galima padaryti be ekranų, be jų ir reikėtų daryti – prisiminkime mokslininkų rekomendacijas dėl sveikatos! Tai galėtų būti ne tik visas nesinchroninis ugdymas, bet ir dalis sinchroninio ugdymo laiko: jei planuojamas ilgesnės trukmės garsinės informacijos perteikimas (be vaizdinės informacijos), galima vaikams pasiūlyti užsimerkti, klausytis ar pažiūrėti pro langą, pagulėti ar pavaikščioti po kambarį. Be to, kai vaikai atlieka užduotis ne prie ekranų, patikimiau, kad jas jie atliks savarankiškai (blogiausiu atveju – persirašė); kai užduotys atliekamos kompiuteriu, to žinoti neįmanoma. Sinchroninis ugdymas – kai visi dirba tuo pačiu metu, todėl galima paaiškinti temą, paskirti užduotis, o vėliau kompiuteriais nesinaudoti (paliekant mokiniui galimybę paklausti, jei prireiktų), o pamokos pabaigoje mokiniai galėtų, jei reikia, išsiųsti rezultatą. Jei kompiuteriu pamokos metu naudojamosi visą laiką, kita to dalyko pamoka rekomenduojama tik renkantis „popierines“ mokymosi priemones.

10. Nepaversti lankomumo žymėjimo „raganų medžiokle“, kai pamokos pabaigoje mokytojas, ko nors paklausia mokinio, o neišgirdęs atsakymo, įrašo „n“, nors šis dalyvavo pamokoje ir atliks paskirtas užduotis. Juk visokių situacijų pasitaiko. Dalyvavimą sinchroninėje pamokoje galėtų liudyti prisijungimas prie pamokos, o jei nepavyksta prisijungti (visko nutinka) – mokinio skambutis arba žinutė ir atsiųstos atliktos užduotys.

Dalyvavimo asinchroninėje pamokoje garantija galėtų būti savalaikis paskirtos užduoties atlikimas, o kada vaikas ją atlieka, per pamoką ar kitu metu – nesvarbu, tegul mokosi planuoti laiką. Jei užduotis skirta kelioms pamokoms iš eilės – jos atlikimas garantuotų dalyvavimą visose. Svarbiausia turėtų būti ne „n“ raidė, o rūpestis, kad vaikas mokytųsi ir išmoktų.

11. Išnaudoti nuotolinio mokymo(si) galimybes individualizuojant mokinių darbą ir gerinant laiko planavimo įgūdžius. Daugiausiai dėmesio reikėtų skirti tiems, kam jo labiausiai reikia, o norintiems ir galintiems planuoti ir organizuoti savo darbą, reikėtų sudaryti tinkamas sąlygas. Tik nuotoliniu būdu galima dirbti taip, kad jau išmokę naujos pamokos medžiagą, mokiniai tiesiog atsijungtų nuo sinchroninės

pamokos ir savo tempu atliktų likusias, numatytas užduotis. Laimėtų visi: stipresnieji negaištų laiko dar ir dar kartą klausydamiesi to paties aiškinimo, galėtų savarankiškai mokytis to, kas patinka (gabiems vaikams tai patinka, tik dažniausiai pritrūksta laiko). Silpnesnieji, likus mažiau mokinių, ne taip drovėtųsi klausti, gautų individualesnius paaiškinimus.

Dar vienas žingsnis didinant mokinių savarankiškumą ir gerinant jų laiko planavimo įgūdžius – nesinchroninių pamokų planus ir užduotis paskelbti iš anksto, pavyzdžiui, penktadienį, visai ateinančiai savaitei.

12. Tausoti savo ir savo mokinių sveikatą: nepervargti, pasilikti pakankamai laiko poilsiui. Būkime sveiki!

[„Švietimo naujienų“](#) informacija